

**ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА
ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ
Тоцької Софії Ігорівни «Запорізька область в умовах Революції Гідності та
розгортання агресії РФ проти України (листопад 2013 – травень 2014 рр)»,
що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні
науки»)**

Дисертація Тоцької Софії Ігорівни «Запорізька область в умовах Революції Гідності та розгортання агресії Російської Федерації проти України (листопад 2013 – травень 2014 рр)», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки») виконана на кафедрі давньої і нової історії України та методики навчання історії Запорізького національного університету. Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Запорізького національного університету (протокол № 10 від 24.04.2023р).

1. Ступінь актуальності теми дисертації

Дисертація Тоцької С.І. присвячена дослідженню Революції Гідності та розгортанню агресії Російської Федерації проти України (листопад 2013 – травень 2014 рр) Здобувачка зазначає, що протягом листопада 2013 – лютого 2014 рр. Україну сколихнула Революція Гідності та стала переломним моментом в новітній історії України. Вона почалася як мирний протест проти рішення уряду припинити процес підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом. Однак, після насильницьких дій влади, спрямованих на придушення проєвропейських протестів, події переросли у масштабний національний рух, метою якого стала не лише євроінтеграція, але й боротьба за гідність, свободу та права людини. Цей період є символом пробудження патріотизму та єдності українців. Багато людей з різних регіонів країни, незалежно від їхнього походження чи мовної приналежності, об'єдналися в боротьбі за демократичні цінності та незалежність держави. Революція Гідності також дала поштовх для подальших трансформацій в Україні.

Дослідження Революції Гідності в контексті Запорізької області є надзвичайно актуальним, оскільки цей регіон відіграв важливу роль у національному русі проти режиму В. Януковича та підтримці європейського вибору України. Запоріжжя, як один із промислових центрів країни, мало свої особливості в розвитку подій під час Майдану, і цей регіон зазнав значного впливу як політичних, так і соціальних процесів, що відбувалися в той час. Аналізує, як регіональні еліти та органи влади на Запоріжжі реагували на події Майдану. Тут спостерігалися певні напруження між проросійськими силами та проєвропейськими активістами, що зробило цей регіон цікавим з точки зору політичних процесів під час революції. Після революції та початку війни на Донбасі Запорізька область виявилася важливим форпостом для стабільності та безпеки країни. Її стратегічне розташування та патріотичні настрої місцевих жителів сприяли посиленню оборонних позицій на сході України.

Зазначає, що актуалізація теми дисертаційного дослідження полягає у тому, що події Революції Гідності та анексія Російською Федерацією Криму, війна на Донбасі та повномасштабна російсько-українська війна призвели до значних змін у свідомості людей. Переосмислення минулих подій відбувається під впливом війни, і це може суттєво змінити уявлення про часи Революції Гідності та розгортання агресії РФ проти України. Саме тому важливо зараз збирати та систематизувати свідчення учасників подій, щоб мати точну картину цих історичних явищ, яка не буде деформована через плин часу та життєві обставини. Крім того, актуалізація дослідження полягає у тому, що розгляд подій Революції Гідності та розгортання агресії Російської Федерації проти України на території Запорізької області та на початку російської агресії дозволяє спростувати імперські міфи Росії про цей регіон (наприклад, міф про «історично російські землі»; про «підтримку російського світу»; про «легітимність» проросійських рухів у регіоні; про «відсутність української ідентичності» у регіоні; про «хаос і безлад у постмайданній Україні»). Аналіз реальних подій, наративів місцевих жителів, волонтерських і громадських ініціатив формує об'єктивний образ Запоріжжя як частини єдиної, незалежної та демократичної України. Дослідження питання Революції Гідності та протидії Російській агресії на території Запорізької області підкреслює важливість скоординованих дій держави та громадянського суспільства. Особливо в умовах активної фази російсько-української війни, коли на тимчасово окупованих територіях захист національної безпеки та підтримка української ідентичності є надзвичайно важливими для збереження суверенітету та цілісності країни.

Здобувачка правильно визначає зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, вказує на те, що дисертацію виконано в межах науково-дослідних тем Запорізького національного університету «Суспільно-церковні трансформації в Україні XIX–XXI ст.» (номер державної реєстрації – 0114U002661); «Глобальні та регіональні виміри суспільно-релігійних процесів в Україні XIX–XXI ст.» (номер державної реєстрації 0122U000766), затверджених Міністерством освіти і науки України.

2. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Наукова новизна отриманих результатів дисертації «Запорізька область в умовах Революції Гідності та розгортання агресії РФ проти України (листопад 2013 – травень 2014 рр.)» полягає в тому, як зазначає здобувачка, що в дисертації вперше зроблено спробу комплексного дослідження подій Революції Гідності та розгортання агресії РФ проти України на території Запорізької області (листопад 2013 – травень 2014 рр.). Уперше: визначено хід подій Революції Гідності та розгортання агресії РФ проти України (листопад 2013 – травень 2014 рр.); проаналізовано особливості Євромайдану та Антимайдану у м. Запоріжжя, м. Бердянську, м. Пологи, м. Мелітополі, м. Енергодарі та м. Василівці протягом листопада 2013 – травня 2014 рр.; проаналізовано особливості розгортання агресії РФ проти України у м. Запоріжжі,

м. Мелітополі та м. Бердянську протягом березня-травня 2014 р.; досліджено та визначено етапи подій Революції Гідності та розгортання агресії РФ проти України на Запоріжжі (листопад 2013 – травень 2014 рр.); доведено унікальність Запорізької області як осередку протистояння Євромайдану з однієї сторони та Антимайдану й сепаратизму з іншої; вивчено механізми подальшої протидії проросійським сценаріям (Запорізька область межує з окупованими у 2014 р. територіями (Донеччиною, Кримом), тому здійснено аналіз того, як вдалося уникнути повторення сценарію «ДНР» чи «ЛНР»); досліджено роль місцевої влади, правоохоронних органів і громадянського суспільства Запорізької області у запобіганні сепаратистським рухам; аналіз феномену та механізмів протидії проросійськості на території Запорізької області. Досліджено та вивчено події Революції Гідності та розгортання агресії РФ проти України на Запоріжжі як складових загальнонаціональних явищ протягом листопада 2013 – травня 2014 рр.

Методи дослідження зумовлені поставленою метою та пов'язаними з нею завданнями. В основу методологічної бази дослідження були покладені принципи об'єктивності, історизму, системності, які реалізуються за допомогою загальнонаукових та загальноісторичних методів. Їх органічне поєднання зумовлене темою, джерельною базою та концептуальною стратегією комплексного дослідження подій Революції Гідності та розгортання агресії РФ проти України на Запоріжжі (листопад 2013 – травень 2014 рр.). Методологія дисертаційного дослідження ґрунтується на загальнонаукових та спеціально-історичних методах пізнання. У дисертаційному дослідженні було використано загальнонаукові методи: аналізу, класифікації, описовий, статистичний; власне історичні методи: історико-порівняльний, хронологічний, ретроспективний і т.п.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в можливості використання його результатів для подальшого вивчення подій Революції Гідності та розгортання агресії РФ проти України на регіональному рівні протягом листопада 2013 – травня 2014 рр. Матеріали можуть бути використані на уроках історії України та рідного краю, у проведенні спецкурсів, спецсемінірів, конференцій на історичних факультетах університетів, під час створення тематичних музейних виставок, у краєзнавчій діяльності.

Дисертація виконана українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі (точність, логічність, лаконічність, зрозумілість, зв'язаність, цілісність, завершеність).

3. Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, та повнота опублікування результатів дисертації

Публікації у наукових фахових виданнях України:

1. Тоцька С. Поразка проросійського сепаратизму у м. Бердянськ (листопад 2013 – травень 2014 рр.) Актуальні питання гуманітарних наук. Видавничий дім «Гельветика». 2025. Випуск 84. Том 3. С. 16-21.

2. Тоцька С. Революція Гідності у м. Мелітополь Запорізької області (листопад 2013 – лютий 2014 рр.) Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки». 2024. Том 35 (74) № 1. С. 99-104.

3. Турченко Г., Тоцька С. Революція Гідності в Запоріжжі: хроніка подій (листопад 2013 – лютий 2014 рр.) Zaporizhzhia Historical Review. 2021, №57. С. 139-147.

4. Турченко Г., Тоцька С. Революція Гідності на Запоріжжі (листопад 2013 – лютий 2014 рр.).EMINAK. 2024. №. 4 (48). С. 260-278.

5. Турченко Г., Тоцька С. Революція Гідності у м. Бердянськ Запорізької області (листопад 2013 – лютий 2014 рр. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки». 2024. Том 35 (74) № 1. С. 99-104.

Праці, у яких додатково відображено результати дослідження:

1. Тоцька С. Російсько-українська війна на території м. Пологи (лютий 2022 – лютий 2023 рр.). Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки» зареєстрований Міністерством юстиції України. Видавничий дім «Гельветика». 2023. С. 65-70.

Повнота опублікування результатів дисертації засвідчується таблицею 1.

Таблиця 1 – Повнота опублікування результатів дисертації

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	
Наукові видання держав-членів ОЕСР та/або ЄС			
1.	Революція Гідності на Запоріжжі (листопад 2013 – лютий 2014 рр.)	EMINAK. 2024. №. 4 (48). С. 260-278.	2.1., 2.2., 2.3, 2.4, 2.5, 2.6., 3.1., 3.2.,3.3.
Наукові фахові видання України			
2.	Революція Гідності в Запоріжжі: хроніка подій (листопад 2013 – лютий 2014 рр.)	Zaporizhzhia Historical Review. 2021, №57. С. 139-147.	2.2., 3.1.
3.	Російсько-українська війна на території м. Пологи (лютий 2022 – лютий 2023 рр.).	Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки» зареєстрований Міністерством юстиції України. Видавничий дім «Гельветика». 2023. С. 65-70.	2.5
4.	Революція Гідності у м. Мелітополь Запорізької області (листопад 2013 –	Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки». 2024. Том 35 (74) № 1. С. 99-104.	2.4., 3.3.

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	
	лютий 2014 рр.)		
5.	Револуція Гідності у м. Бердянськ Запорізької області (листопад 2013 – лютий 2014 рр.)	<i>Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки.</i> 2024. Том 35 (74) № 1. С. 99-104.	2.3.
6.	Поразка проросійського сепаратизму у м. Бердянськ (листопад 2013 – травень 2014 рр.)	<i>Актуальні питання гуманітарних наук.</i> Видавничий дім «Гельветика». 2025. Випуск 84. Том 3. С. 16-21.	3.2.
Друковані тези доповідей на конференціях			
7.	Пологи в умовах Револуції Гідності (листопад 2013 – лютий 2014 рр.)	<i>Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2018» : у 4 т. Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. Т.1. С. 386-388.</i>	2.5
8.	Запоріжжя в умовах Револуції Гідності (листопад 2013 – лютий 2014 рр.)	<i>Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2019» : у 4 т. Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. Т.1. С. 360-362.</i>	2.1., 3.1
9.	Пісні запорізького Майдану (листопад 2013 – лютий 2014 рр.)	<i>Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2020» : у 4 т. Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. Т.1. С. 364-366.</i>	2.1
10.	Євромайдан у м. Запоріжжя (листопад 2013 – січень 2014 рр.).	<i>Збірник матеріалів III Міжнародної наукової конференції студентів та молодих вчених «Травневі студії 2021: історія, міжнародні відносини, філософія». 2021. С. 303-306. URL: https://jts.donnu.edu.ua/article/view/10964</i>	2.1 3.1
11.	Євромайдан у м. Бердянськ (листопад 2013 – січень 2014 рр.).	<i>Трансформації історичної пам'яті : збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. Н. Темірової. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. С. 86-88. URL: https://jthm.donnu.edu.ua/article/view/12764</i>	2.3.

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	
12.	Висвітлення подій російсько-української війни на уроках історії.	<i>Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 10 травня 2023 р.). Запорізький національний університет, 2023. С. 58-61.</i>	2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 3.1., 3.2., 3.3.
13.	Спроби знищення української історичної пам'яті російськими військами на тимчасово окупованій території м. Пологи (лютий 2022 – лютий 2023 рр.)	<i>Матеріали Міжнародної конференції "Політика пам'яті: досвід Європи для України" в рамках міжнародного проєкту Erasmus+ 620386-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE «політика пам'яті: європейський досвід для примирення в Україні» (м. Запоріжжя, Запорізький національний університет, 17-18 листопада 2023 р.)</i>	2.5.
14.	«Методичні рекомендації щодо викладання теми «Українська революція 1917-1921 рр.» на уроках історії в 10 класі».	<i>Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції "Особистість в історії, літературі та методиці навчання". Івано-Франківськ, 2023. С. 46-49.</i>	2.1., 2.2.
15.	Антимайдан у Бердянську (листопад 2013 – лютий 2014 рр.)	<i>Збірник матеріалів VI міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених «Травневі студії 2024: історія, археологія та міжнародні відносини в умовах війни». Вип. 9 / за заг. ред. Ю. Т. Темірова. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2024. С. 46-49.</i>	2.3., 3.2.

ВИСНОВОК

Ознайомившись із представленою для попередньої експертизи дисертацією Тоцької Софії Ігорівни «Запорізька область в умовах Революції Гідності та розгортання агресії Російської Федерації проти України (листопад 2013 – травень 2014 рр)» та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, а також узявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертація Тоцької Софії Ігорівни «Запорізька область в умовах Революції Гідності та розгортання агресії Російської Федерації проти України (листопад 2013 – травень 2014 рр)» є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові

результати, яким властива наукова новизна, теоретичне та практичне значення, а отже, свідчить про істотний особистий внесок здобувачки у розвиток філологічної науки. Усі результати та положення, що виносяться на захист, одержані здобувачем особисто.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, теоретичною і практичною цінністю отриманих наукових результатів рецензована робота відповідає вимогам, передбаченим п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів № 341 від 21.03.2022).

2. Дисертацію Тоцької Софії Ігорівни «Запорізька область в умовах Революції Гідності та розгортання агресії Російської Федерації проти України (листопад 2013 – травень 2014 рр)» рекомендовано до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки») у разовій спеціалізованій вченій раді (протокол № 15 засідання кафедри давньої і нової історії України та методики навчання історії щодо публічної презентації результатів дисертації від 15.05, 2025 р.).

Рецензент:

доцент, завідувач
кафедри всесвітньої історії
та міжнародних відносин
Запорізького національного університету,
кандидат історичних наук, доцент

С.С. Черкасов

Рецензент:

доцент кафедри новітньої історії України,
Запорізького національного університету,
кандидат історичних наук, доцент

Т.В. Грушева